

УДК 615.035.1

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ СТРЕСОВИХ СТАНІВ У СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ВУЗІВ

Каленик Ірина Олександрівна

здобувач вищої освіти

Кудіна Олеся Вікторівна

к. фарм.н., доцент

Національний фармацевтичний університет

м. Харків, Україна

Анотація. Вперше проведено анонімне анкетне опитування студентів вищого закладу освіти фармацевтичного спрямування щодо актуальності проблем стресу та доцільності її фармакологічної корекції. Отримані результати обґрунтовують доцільність та перспективи застосування стреспротекторних препаратів для зменшення негативних наслідків стресу у студентів вищих фармацевтичних закладів освіти.

Ключові слова: стреспротектори, стрес, стресові фактори, фармакологія, студенти фармацевтичного факультету.

Життєдіяльність сучасної людини пов'язана з впливом на неї низки несприятливих екологічних, соціальних, професійних та інших факторів, яке супроводжується виникненням, розвитком негативних емоцій, сильних хвилювань, а також перенавантаженням фізичних і психічних функцій. Вплив екстремальних факторів призводить до виникнення стресу, який є науковою проблематикою, на вирішення якої в останні роки були спрямовані зусилля вчених різних спеціальностей та напрямків. Стрес є актуальною проблемою для будь-якої людини не залежно від посади, яку вона займає, положення у суспільстві. Стресові впливи є основою патогенезу більшості захворювань серцево-судинної, ЦНС, імунної, ендокринної та інших систем організму. Хронічний стрес призводить розвитку хвороби адаптації [1, 2, 3, 4, 5].

Фармакотерапія стресу включає різні групи лікарських препаратів з різним патогенезом їх дії. Стреспротекторними властивостями проявляють анксиолітики, нейролептики, антидепресанти, седативні засоби, нейроамінокислоти, ноотропні препарати, нейропептиди, антиоксиданти, адаптогени та інші. Проблема фармакотерапії стресу привертає увагу лікарів різних спеціальностей та фармакологів, дія яких спрямована на дослідження нових стреспротекторних речовин [6].

Мета даної роботи: оцінити доцільність та перспективи застосування стреспротекторів у студентів, які навчаються у фармацевтичному вузі.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження щодо доцільності та перспектив застосування стреспротекторів у студентів фармацевтичних вузів проводили в два етапи. Перший етап включав анонімне опитування (анкетування) серед студентів Національного фармацевтичного університету. Анкета для опитування студентів поділялася на дві частини. Перша частина містила загальні відомості про студентів (вік, стать, факультет, місце проживання під час навчання). Друга частина анкети мала метою встановити уявлення студентів про стрес, рівень їх знань з приводу цього питання, а також необхідності та доцільності фармакологічної корекції стресових впливів. В анонімному анкетуванні прийняли участь 140 студентів. Друга частина дослідження включала експертну оцінку фармацевтичних працівників щодо лікарських засобів для боротьби зі стресом. Було охоплено 55 фармацевтичних працівників різних регіонів України, різного віку, статі, спеціальності та посади в аптеці.

Для оцінки та аналізу відповідей на анонімне анкетування були використані наступні методи дослідження: соціологічний, системно-аналітичний, фармакоепіологічний.

Результати дослідження. В опитуванні прийняли участь 140 студентів Національного фармацевтичного факультету. Переважна кількість респондентів, які брали участь у опитуванні, були жінки – 83,6 %, що пов'язано з традиційним вибором професії провізора серед жіночої статі. Чоловіча

аудиторія опитуваних склала 16,4%. Основна вікова категорія опитуваних склали студенти віком від 18 до 25 років – 97,9%, і незначна кількість була представлена здобувачами освіти віком 25-50 років. Переважну більшість опитуваних склали студенти фармацевтичного факультету – 94,3%, що пов'язано з затребуваністю цієї професії та широтою перспектив у майбутньому (рис. 3.3.). Невеличку частку склали опитувані, які навчаються на факультеті фармацевтичних технологій та менеджменту – 1,5 % та факультеті медико-фармацевтичних технологій – 4,2%.

Аналіз даних респондентів свідчить, що більшість опитуваних – 49,3% навчаються на 3-му курсу, 37,9% – є студентами 5-го курсу, 12,1% - 4 – го курсу, 0,7% – магістранти.

Особливу увагу в анкетуванні привертають відповіді студентів щодо тих чинників, які провокують стрес саме у них. На першому місці для більшості опитуваних є конфлікти з рідними або друзями (66,4%), що говорить про найбільшу значущість соціальної взаємодії для людей молодого віку як в сім'ї, так і серед друзів (рис. 1). На другому місці за значущістю є втрата близької людини – 65,7%. Не менш важливим фактором для 64,3% є тривала відсутність відпустки. Незадоволення своїм життям є провокуючим стресовим фактором для 52,1% опитуваних, для 46,4% – рутинне життя з відсутністю позитивних емоцій та переживань. Цей фактор викликає найбільше занепокоєння, оскільки студентське життя зазвичай сповнене низкою забарвлених та яскравих емоцій. Найменш актуальними провокуючими факторами стресу серед студентів були зазначені несприятливі умови оточуючого середовища – 33,6%, самотність – 28,6%, війни – 26,4%, пандемія коронавірусу COVID-19 – 26,4%, тривалі хронічні захворювання – 26,4%, низький прожитковий мінімум – 25,7 %, недостача в організмі поживних речовин – 23,6%, ізоляція під час карантину – 22,1%, карантинні обмеження – 19,3%, надлишкова вага тіла – 15,7%, весілля та підготовка до нього – 12,1%, проблеми в сексуальній сфері – 9,3 %.

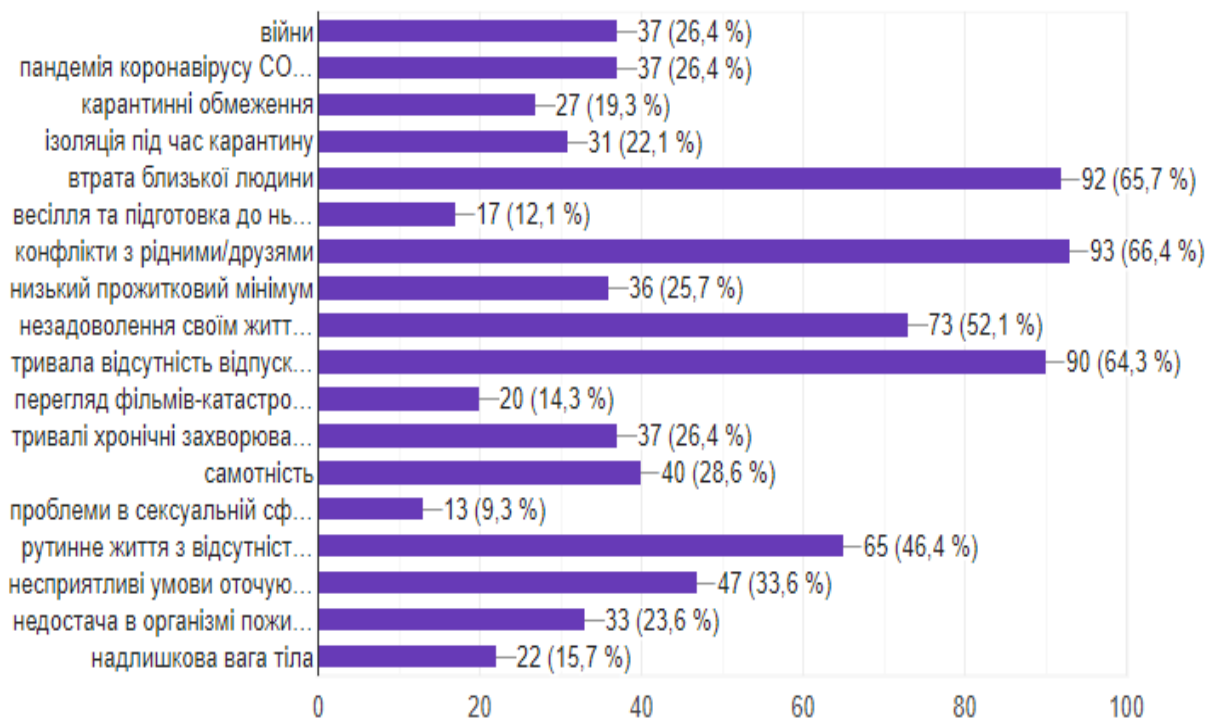

Рис. 1. Основні фактори, які провокують стрес у опитуваних студентів.

У наступному питанні анкети студенти повинні були вказати ті методи, які вони найчастіше використовують для подолання стресу (рис. 2). Більшість опитуваних зазначила, що намагається вирішити ситуацію, яка призвела до негативного впливу – 67,1%, що свідчить про високу психологічну обізнаність студентів з приводу вирішення життєвих проблем. 63,6% студентів звертаються за підтримкою до рідних або друзів. Прогулянка, як метод подолання стресів, був відмічений у 45,7 % опитуваних, зміна оточуючого середовища – у 31,4%. Всі інші методи подолання стресу використовують менше 30% опитуваних. Так, 26,4% – замикаються у собі і намагаються справитися самотужки, 25,7% – заїдають стрес, 23,6% – купують в аптеці безрецептурні лікарські препарати для боротьби зі стресом, 23,6% – займаються спортом, 21,4% – приймають алкогольні напої, 15,7% – йдуть на шопінг, 13,6% - йдуть на вечірку, 12,1% – не намагається змінити ситуацію взагалі, лише 9,3% звертаються до фахівця (психолога), 5% –намагаються придбати рецептурні ліки для зменшення негативних наслідків стресу. Найменший відсоток студентів, а це 2,9% опитуваних звертаються до релігії.

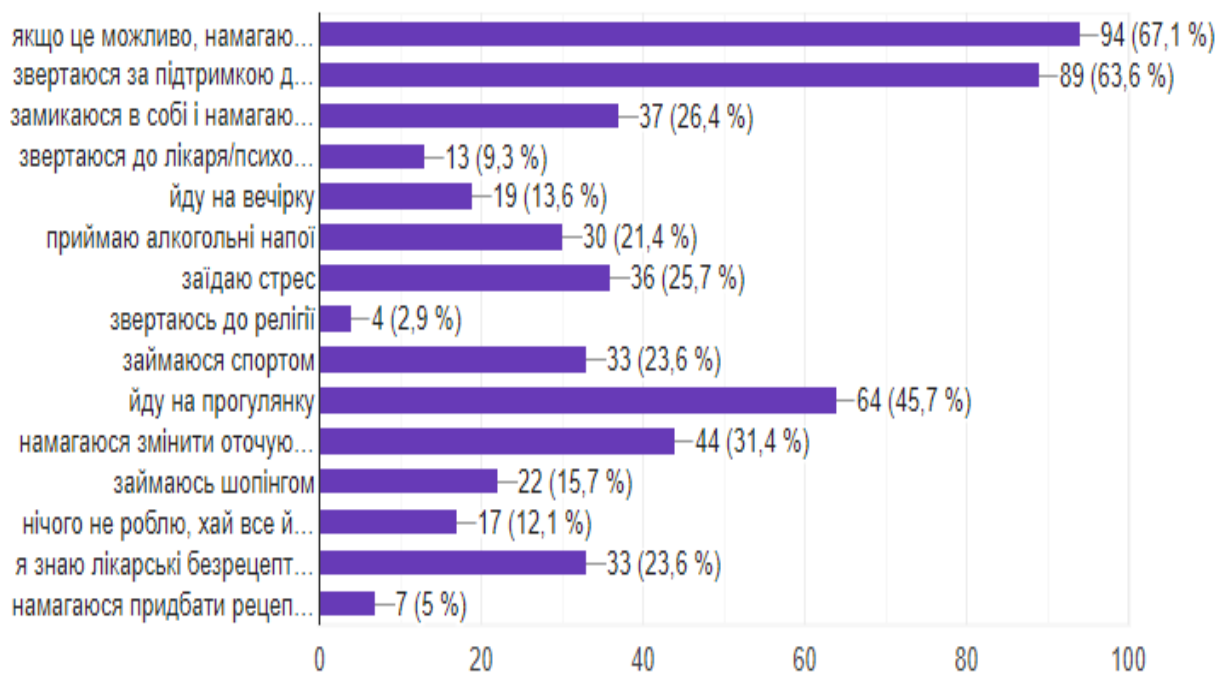

Рис. 2. Методи подолання стресу серед студентів.

Результати опитування стосовно знань студентів щодо груп лікарських препаратів вказує на те, що більшість опитуваних володіють достатніми знаннями щодо препаратів для зменшення стресових впливів. Так, 75,7% опитуваних вибрали седативні засоби, 65,7% визначили у якості стреспротекторів антидепресанти, 47,9% – анксиолітики, 35% – нейроамінокислоти, 35% – нейролептики, 29,3% – ноотропні засоби, 27,1% – адаптогени (рис. 3). Невеликий відсоток опитуваних інформований про використання як стреспротекторів нейропептидів – 5,7%, антиоксидантів – 4,3%, тимопептидів – 2,1%. З метою встановлення уваги опитуваних, до анкети були додані препарати, які не мають захисних властивостей при стресі. Результати вказують на те, що більшість опитуваних уважно відповідала на питання, оскільки лише менше 3% опитуваних вважала хіміотерапевтичні засоби однією з груп стреспротекторів.

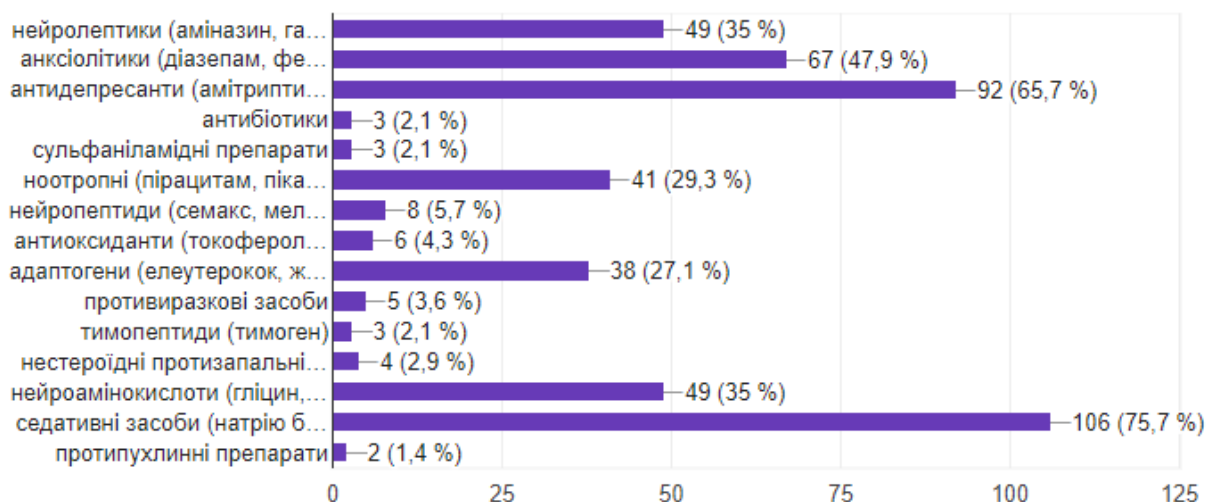

Рис. 3. Результати опитування студентів щодо знання груп лікарських препаратів зі стреспротекторними властивостями

Аналіз відповідей щодо тих лікарських препаратів, які використовують студенти для зменшення негативних наслідків стресу, свідчить про те, що 43,6% опитуваних взагалі не використовують препарати, що, можливо, пов'язано з недостатньою інформованістю студентів щодо зменшення наслідків стресу за допомогою безрецептурних засобів. 42,1% опитуваних приймають седативні засоби, 7,9% застосовують антидепресанти, 6,4% використовують анксіолітики (рис. 4).

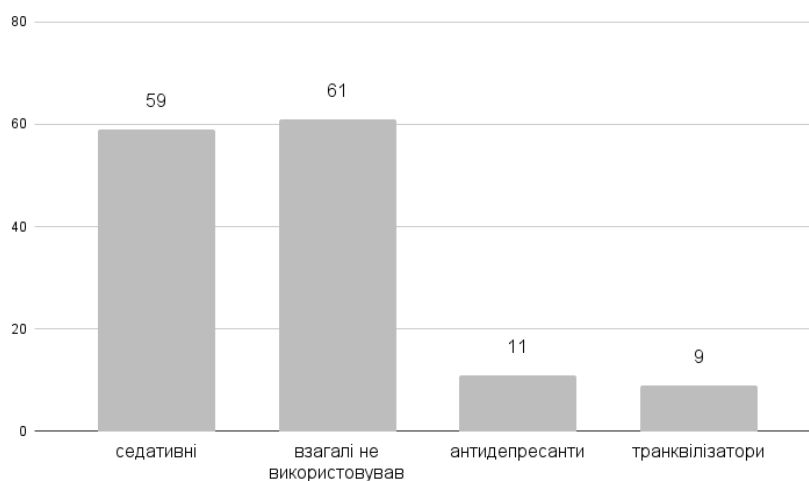

Рис. 4. Використання студентами фармацевтичного навчального закладу стреспротекторів.

Висновки. У більшості студентів було виявлено високу чутливість до стресу. Переважна більшість опитуваних відчуває вплив стресу на якість

навчання. Навчання у фармацевтичному вузі студенти відносять до одного з основних факторів стресу у житті (найбільш вагомими стресорами навчання виступають екзамени з дисциплін та ліцензійний іспит КРОК). Встановлено, що основними методами подолання стресу студенти використовують підтримку близьких та рідних, а також намагання справитися зі стресовою ситуацією самотужки. Лише невеликий відсоток студентів приймає безрецептурні засоби зі стреспротекторною дією та відмічає що цей засіб усуває стрес частково, що допомагає продовжити навчання. Це ставить доцільним розширити знання студентів з можливості використання ефективних та безпечних стрес протекторів для зменшення впливу стресу на навчальний процес. Виявлено, що студенти мають достатнє уявлення про основні стреспротектори, але не знайомі з препаратами, які можуть впливати на декілька ланок патогенезу стресу, що ставить доцільним розширення знань студентів зі стреспротекторних ліків. Досліджено, що переважна кількість студентів не звертається за допомогою до фахівця з приводу подолання стресу, що ставить задачу посилити інформованість студентів з приводу можливості психологічної підтримки для боротьби зі стресом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бильданова В. Р., Бисерова Г. К., Шагивалеева Г. Р. Психология стресса и методы его профилактики : учебно-методическое пособие. Елабуга: Издательство ЕИ КФУ, 2015. 142 с.
2. Психология младшего школьника: учебное пособие /авт.- сост. А. Н. Панфилов, Г. М. Лыдкова и др. Елабуга : Изд-во Елабужского института К(П)ФУ, 2013. 314 с.
3. Chauvet-Gelinier J. C., Bonin B. Stress, anxiety and depression in heart disease patients: A major challenge for cardiac rehabilitation // *Annals Physical and Rehabilitation Medicine*. 2017. N. 60(1). P. 6–12. Smith N. D. L., Cottler L. B. The Epidemiology of Post-Traumatic Stress Disorder and Alcohol Use Disorder // *Alcohol Research*. 2018. Vol. 39. N 2. P. 113–120.

4. Wallensten .J, Asberg M., Wiklander M. et al. Role of rehabilitation in chronic stress-induced exhaustion disorder: A narrative review // *Journal of Rehabilitation Medicine*. 2019. Vol. 51, N 5. P. 331–342.
5. Yabuki Y., Fukunaga K. Clinical Therapeutic Strategy and Neuronal Mechanism Underlying Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) // *International Journal of Molecular Sciences*. 2019. N 20 (15).
6. Киричек Л. Т., Перепелица А. В., Кальчук Р. О. Лекарственный антистресс в эксперименте (иммобилизация, травма, воспаление). Харьков: ИПП «Контраст», 2015. 104 с.